

УДК 334.012.64:338.242:004

DOI <https://doi.org/10.31359/2312.394X.2026.39.1.54>

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В.А. Гросул, О.Д. Рачкован

У статті досліджено інституційні механізми трансформації малого та середнього підприємництва в умовах цифровізації економіки. Проаналізовано вплив цифрових технологій на сферу торгівлі та послуг, визначено інституційні бар'єри та європейські практики підтримки. Запропоновано модель інституційного забезпечення трансформації малого та середнього підприємництва й напрями удосконалення державної підтримки підприємництва.

Ключові слова: *мале та середнє підприємництво, структурно-інституційна трансформація, цифровізація економіки, цифрова трансформація, інституційне середовище, державна політика, європейські практики.*

INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR SME TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION

V. Hrosul, O. Rachkovan

The article examines institutional mechanisms for ensuring the structural transformation of small and medium-sized enterprises in the trade and services sector under the conditions of economic digitalization. The role of digital technologies in the transformation of the entrepreneurial sector is substantiated, and the key directions for modernizing the institutional environment for the development of small and medium-sized enterprises are identified. The impact of digitalization on structural changes in the trade and services sector is analyzed, in particular the development of e-commerce, digital platforms, online services, and platform-based business models.

The study systematizes the key institutional barriers to the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine and conducts a comparative analysis of European practices supporting the digital transformation of the entrepreneurial sector. It is proved that the effectiveness of structural and institutional transformation largely depends on the quality of the regulatory environment, the level of digital infrastructure development, the availability of financial resources, digital competencies, and the adaptability of public policy.

A conceptual model of institutional support for the structural transformation of the small and medium-sized enterprise sector under the conditions of economic

digitalization is proposed, and directions for improving public support mechanisms for entrepreneurship in accordance with European practices are substantiated.

Keywords: *small and medium-sized enterprises, structural and institutional transformation, economic digitalization, digital transformation, institutional environment, public policy, European practices.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах трансформації економічної системи України сектор малого та середнього підприємництва відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стійкості, розвитку конкуренції, формуванні зайнятості населення та адаптації економіки до сучасних викликів. Особливого значення розвиток малого та середнього підприємництва набуває у сфері торгівлі та послуг, яка є однією з найбільш динамічних складових національної економіки та характеризується високою швидкістю адаптації до змін ринкового середовища.

Сучасний етап розвитку економіки супроводжується активною цифровізацією бізнес-процесів, поширенням електронної комерції, розвитком цифрових платформ та зміною моделей взаємодії між суб'єктами господарювання, споживачами та державою. Цифровізація стає не лише інструментом підвищення ефективності діяльності підприємств, але й важливим фактором структурно-інституційної трансформації сектору малого та середнього підприємництва.

Водночас сучасні умови функціонування підприємницького сектору в Україні характеризуються наявністю значних інституційних бар'єрів, нестабільністю регуляторного середовища, обмеженим доступом до фінансових ресурсів, нерівномірністю цифрової інфраструктури та недостатнім рівнем цифрових компетентностей суб'єктів малого та середнього підприємництва. Усе це актуалізує необхідність формування ефективних інституційних механізмів забезпечення структурної трансформації підприємницького сектору відповідно до сучасних викликів цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку малого та середнього підприємництва, інституційного забезпечення підприємницької діяльності та структурних трансформацій економіки досліджується у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Значна увага приділяється питанням державної підтримки підприємництва, розвитку інституційного середовища, цифрової трансформації бізнесу та модернізації економічних систем.

Теоретичні аспекти розвитку підприємництва, його ролі у забезпеченні економічного зростання, інноваційного розвитку та формування конкурентних переваг висвітлено у працях Й. Шумпетера,

Д. Норта та М. Портера, Гаєка [1–3; 12]. Зокрема, інституційний підхід Д. Норта дозволяє розглядати розвиток підприємницького сектору через призму якості формальних і неформальних інститутів, тоді як підходи Й. Шумпетера та М. Портера акцентують увагу на ролі інновацій, підприємницької активності та конкурентного середовища у структурній модернізації економіки [2; 3; 12].

Питання інституційного забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва, державної регуляторної політики та механізмів підтримки підприємницького сектору досліджують З. Варналій, Л. Лігоненко, Т. Васильців, Р. Лупак, О. Амоша, І. Іртішева та інші науковці [4–7; 11]. У цих працях акцентується увага на необхідності модернізації інституційного середовища підприємництва, розвитку механізмів державної підтримки, цифровізації бізнес-процесів та адаптації економічної політики до сучасних викликів [5–7; 11].

Сучасні міжнародні дослідження свідчать, що цифровізація економіки суттєво змінює умови функціонування сектору малого та середнього підприємництва, сприяє розвитку електронної комерції, платформних бізнес-моделей, цифрових сервісів та інструментів дистанційної взаємодії [8–10]. Особливо активно цифрові технології впроваджуються у сфері торгівлі та послуг, де цифровізація бізнес-процесів стає важливим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств, розширення доступу до ринків та зниження транзакційних витрат [8; 10; 11].

У європейському науково-політичному дискурсі цифрова трансформація МСП розглядається як складова ширшої політики сталого та цифрового розвитку підприємництва. Зокрема, SME Strategy for a Sustainable and Digital Europe, Digital Europe Programme, European Digital Innovation Hubs, Single Digital Gateway та Enterprise Europe Network спрямовані на посилення цифрових компетентностей, доступу МСП до інноваційної інфраструктури, консультативної підтримки та єдиного цифрового ринку [14–19].

Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання формування комплексних інституційних механізмів забезпечення структурної трансформації малого та середнього підприємництва саме у сфері торгівлі та послуг в умовах цифровізації економіки. Потребують подальшого наукового обґрунтування підходи до модернізації інституційного середовища розвитку МСП з урахуванням цифрових викликів, платформізації економіки, європейських практик підтримки підприємництва та трансформації моделей державної політики, що зумовлює актуальність обраної тематики дослідження [8; 9; 14–19].

Метою статті є дослідження інституційних механізмів забезпечення структурної трансформації малого та середнього підприємництва сфери торгівлі та послуг в умовах цифровізації економіки та обґрунтування напрямів їх удосконалення в сучасних умовах розвитку України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у статті використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема: метод теоретичного узагальнення та систематизації, інституційний підхід, структурний і порівняльний аналіз, а також системний підхід, що дозволило дослідити структурно-інституційну трансформацію сектору малого та середнього підприємництва, проаналізувати європейські практики підтримки МСП та обґрунтувати взаємозв'язок цифровізації, інституційного середовища і структурних змін у підприємницькому секторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна структурно-інституційна трансформація сектору малого та середнього підприємництва відбувається під впливом комплексу економічних, технологічних, регуляторних та соціальних факторів. В умовах цифровізації економіки традиційні інститути функціонування підприємницького сектору зазнають суттєвих змін, що проявляється у трансформації механізмів державного регулювання, зміні моделей взаємодії між суб'єктами ринку та розвитку цифрових інструментів підтримки підприємництва.

Інституційне середовище розвитку малого та середнього підприємництва охоплює систему формальних і неформальних інститутів, які визначають умови функціонування підприємницького сектору. До ключових складових такого середовища належать нормативно-правове забезпечення, державна регуляторна політика, податкова система, фінансово-кредитні механізми підтримки, цифрова інфраструктура, інститути розвитку підприємництва, а також цифрові сервіси взаємодії між державою та бізнесом.

Важливим чинником трансформації інституційного середовища є розвиток цифрової економіки, що супроводжується поширенням платформних моделей бізнесу, електронної комерції, цифрових фінансових технологій та електронного урядування. У сучасних умовах цифровізація виступає не лише технологічним фактором модернізації бізнесу, але й інструментом зміни інституційних механізмів функціонування підприємницького сектору.

У контексті розвитку малого та середнього підприємництва особливого значення набуває цифровізація адміністративних процедур та державних сервісів. Впровадження електронних платформ взаємодії

між державою та суб'єктами господарювання сприяє спрощенню процедур реєстрації бізнесу, податкового адміністрування, отримання дозвільної документації та доступу до державних програм підтримки.

Разом із тим розвиток сектору МСП в Україні продовжує стримуватися низкою інституційних бар'єрів, серед яких: нестабільність регуляторного середовища; надмірне адміністративне навантаження; недостатній рівень фінансової підтримки; нерівномірність розвитку цифрової інфраструктури; низький рівень цифрових компетентностей частини підприємців; складність доступу до інноваційних та інвестиційних ресурсів.

В умовах воєнної економіки додатковими викликами стали релокація бізнесу, порушення логістичних ланцюгів, скорочення платоспроможного попиту та необхідність швидкої адаптації підприємств до нових умов функціонування.

З огляду на це особливого значення набуває модернізація інституційних механізмів підтримки малого та середнього підприємництва на основі цифрових інструментів, розвитку партнерських моделей взаємодії та імплементації європейських підходів до підтримки підприємницького сектору.

Трансформація інституційного середовища розвитку МСП в умовах цифровізації економіки представлена у табл. 1.

Таблиця 1 – Ключові напрями трансформації інституційного середовища розвитку МСП в умовах цифровізації економіки

Напрямок трансформації	Характеристика змін	Вплив на сектор МСП
Цифровізація державних сервісів	Впровадження електронного урядування та цифрових платформ	Спрощення взаємодії бізнесу з державою
Розвиток електронної комерції	Поширення онлайн-торгівлі та платформних бізнес-моделей	Розширення ринків збуту
Цифровізація бізнес-процесів	Автоматизація управління, CRM, ERP, онлайн-платежі	Підвищення ефективності діяльності
Фінансова цифровізація	Розвиток fintech та цифрових фінансових сервісів	Спрощення доступу до фінансових ресурсів
Розвиток цифрової інфраструктури	Поширення цифрових платформ та інтернет-технологій	Підвищення доступності цифрових інструментів

Джерело: узагальнено автором

Одночасно із розвитком цифрових механізмів підтримки підприємництва в Україні зберігається низка інституційних бар'єрів, що

стримують структурну модернізацію сектору МСП. Аналіз сучасних умов функціонування малого та середнього підприємництва дозволив систематизувати ключові проблеми інституційного середовища та визначити їх вплив на розвиток підприємницького сектору (табл. 2).

Таблиця 2 – Ключові інституційні бар'єри розвитку сектору малого та середнього підприємництва в Україні

Інституційний бар'єр	Прояви проблеми	Наслідки для сектору МСП
Нестабільність регуляторного середовища	Часті зміни нормативно-правових вимог	Ускладнення стратегічного планування
Надмірне адміністративне навантаження	Складність дозвільних процедур та звітності	Зростання трансакційних витрат
Обмежений доступ до фінансових ресурсів	Висока вартість кредитування та недостатність програм підтримки	Стримування інвестиційної активності
Нерівномірність цифрової інфраструктури	Обмежений доступ до цифрових сервісів у частині регіонів	Низькі темпи цифровізації МСП
Недостатній рівень цифрових компетентностей	Низький рівень використання цифрових технологій	Зниження конкурентоспроможності
Воєнні ризики та логістичні обмеження	Релокація бізнесу та порушення ланцюгів постачання	Скорочення економічної активності

Джерело: сформовано автором на основі [4–7; 11]

Аналіз представлених у табл. 2 бар'єрів свідчить, що структурно-інституційна трансформація сектору малого та середнього підприємництва потребує комплексної модернізації державної політики підтримки бізнесу. Особливої актуальності набуває формування цифрових механізмів взаємодії між державою та підприємницьким сектором, розвиток цифрової інфраструктури та спрощення адміністративних процедур.

Сучасні процеси цифровізації економіки суттєво впливають на структурні характеристики сектору малого та середнього підприємництва. Найбільш активно цифрові трансформації відбуваються у сфері торгівлі та послуг, де цифрові технології забезпечують зміну моделей взаємодії зі споживачами, трансформацію каналів збуту та модернізацію бізнес-процесів.

За даними міжнародних досліджень, цифровізація сприяє підвищенню продуктивності малого бізнесу, розширенню доступу до ринків та зниженню трансакційних витрат [8; 9]. Водночас рівень цифрової трансформації підприємств МСП суттєво залежить від розвитку цифрової інфраструктури, доступності цифрових сервісів та рівня цифрових компетентностей підприємців.

В Україні впродовж останніх років спостерігається активне зростання цифрових сервісів у сфері підприємництва. Значного поширення набули електронна комерція, онлайн-платформи продажів, цифрові платіжні системи, CRM-системи та сервіси автоматизації бізнес-процесів. Особливо активізувалися процеси цифровізації в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану, що стимулювало підприємства адаптувати бізнес-моделі до нових умов функціонування [11].

Важливим структурним наслідком цифровізації є зростання частки електронної комерції у сфері торгівлі та послуг. Розвиток цифрових платформ дозволив значній кількості суб'єктів малого підприємництва перейти до онлайн-форматів діяльності, знизити витрати на фізичну інфраструктуру та розширити географію реалізації продукції й послуг.

Аналітична характеристика впливу цифровізації на трансформацію сектору малого та середнього підприємництва представлена у табл. 3.

За оцінками OECD, цифрові технології дозволяють підприємствам малого бізнесу значно швидше адаптуватися до змін ринкового середовища, а використання платформних моделей забезпечує спрощення доступу до міжнародних ринків [8]. У країнах ЄС цифровізація розглядається як один із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва, а державна політика підтримки МСП все більше орієнтується на стимулювання цифрової трансформації бізнесу [9].

Для України важливим напрямом структурно-інституційної трансформації є розвиток цифрових механізмів підтримки підприємництва. Важливу роль у цьому процесі відіграють сервіси електронного урядування та цифрові платформи підтримки бізнесу, зокрема «Дія.Бізнес», які забезпечують доступ підприємців до консультаційної, освітньої та інформаційної підтримки [13].

Разом із тим результати аналізу свідчать, що процес цифровізації сектору МСП в Україні має нерівномірний характер. Найбільш активно цифрові технології впроваджуються у великих містах та у сфері електронної торгівлі, тоді як частина малих підприємств стикається з

проблемами обмеженого доступу до фінансових ресурсів, нестачі цифрових компетентностей та недостатнього рівня цифрової інфраструктури.

Таблиця 3 – Вплив цифровізації на структурну трансформацію сектору малого та середнього підприємництва сфери торгівлі та послуг

Напрямок цифровізації	Основні трансформаційні зміни	Вплив на МСП
Електронна комерція	Перехід до онлайн-каналів збуту	Розширення ринків та зростання продажів
Цифрові платформи	Поширення маркетплейсів та платформних моделей	Інтеграція МСП у цифрові екосистеми
CRM та ERP-системи	Автоматизація бізнес-процесів	Підвищення ефективності управління
Fintech та цифрові платежі	Розвиток безготівкових розрахунків	Спрощення фінансових операцій
Електронне урядування	Цифровізація державних сервісів	Зменшення адміністративного навантаження
Digital-маркетинг	Використання цифрових каналів просування	Підвищення конкурентоспроможності

Джерело: узагальнено автором на основі [8–13]

У країнах ЄС значна увага приділяється розвитку цифрових платформ підтримки бізнесу, програмам цифрової трансформації підприємств, стимулюванню електронної комерції та розвитку цифрових компетентностей підприємців.

Порівняльна характеристика окремих механізмів підтримки МСП в Україні та країнах ЄС представлена у табл. 4.

Результати порівняльного аналізу свідчать, що в Україні процес цифрової трансформації сектору МСП характеризується позитивною динамікою, однак потребує подальшої модернізації інституційних механізмів підтримки підприємництва. На відміну від країн ЄС, де підтримка цифрової трансформації малого бізнесу реалізується через комплексні інтегровані програми, в Україні окремі інструменти підтримки мають фрагментарний характер.

Таблиця 4 – Порівняльна характеристика цифрових механізмів підтримки МСП в Україні та країнах ЄС

Напрямок підтримки	Україна	Країни ЄС
Цифрові державні сервіси	Платформа «Дія.Бізнес», електронні послуги	Інтегровані цифрові SME-платформи
Фінансова підтримка цифровізації	Обмежені грантові та кредитні програми	Розвинені програми цифрових грантів та інноваційного фінансування
Розвиток цифрових компетентностей	Окремі освітні ініціативи	Системні програми цифрової освіти для МСП
Підтримка електронної комерції	Активний розвиток e-commerce	Комплексні програми цифрового ринку
Інституційна підтримка	Фрагментарний характер підтримки	Інтегрована політика підтримки МСП

Джерело: узагальнено автором на основі [8; 9; 13–19].

Європейська практика підтримки малого та середнього підприємництва демонструє високий рівень інтеграції цифрових механізмів державної політики у систему розвитку підприємницького сектору (табл.5).

Таблиця 5 – Європейські практики підтримки цифрової трансформації малого та середнього підприємництва

Інструмент підтримки	Характеристика	Значення для МСП
SME Strategy for a Sustainable and Digital Europe	Комплексна стратегія підтримки МСП	Формування сприятливого бізнес-середовища
Digital Europe Programme	Програма розвитку цифрових технологій	Підтримка цифрової трансформації підприємств
European Digital Innovation Hubs	Мережа цифрових інноваційних хабів	Консультаційна та технологічна підтримка МСП
Enterprise Europe Network	Мережа підтримки бізнесу та інновацій	Інтеграція МСП у міжнародні ринки
Single Digital Gateway	Єдина цифрова платформа державних сервісів	Спрощення доступу до адміністративних послуг

Джерело: узагальнено автором на основі [14–19]

У країнах ЄС цифрова трансформація МСП розглядається як один із ключових пріоритетів забезпечення конкурентоспроможності економіки, інноваційного розвитку та формування єдиного цифрового ринку [14; 15].

Одним із ключових інструментів підтримки підприємництва у ЄС є SME Strategy for a Sustainable and Digital Europe, яка передбачає стимулювання цифрової трансформації малого бізнесу, розвиток інноваційної інфраструктури, спрощення доступу до фінансування та формування сприятливого регуляторного середовища для функціонування МСП [14].

Важливу роль у забезпеченні цифрової трансформації сектору МСП відіграє програма Digital Europe Programme, орієнтована на розвиток цифрових компетентностей, підтримку впровадження цифрових технологій, штучного інтелекту, кібербезпеки та цифрових інновацій. У межах реалізації цієї програми в країнах ЄС активно функціонують European Digital Innovation Hubs (EDIH), діяльність яких спрямована на підтримку цифрової трансформації підприємств малого та середнього бізнесу [15–17].

Крім того, у ЄС функціонують інтегровані цифрові платформи підтримки підприємництва, зокрема Single Digital Gateway та Enterprise Europe Network, які забезпечують підприємствам доступ до консультаційних, фінансових та інформаційних ресурсів [18; 19].

Проведений порівняльний аналіз свідчить, що в Україні доцільним є посилення інтеграції цифрових механізмів підтримки підприємництва, розвиток мереж цифрової підтримки МСП, розширення програм цифрових компетентностей та формування комплексної системи стимулювання цифрової трансформації бізнесу відповідно до європейських підходів.

На основі проведеного дослідження запропоновано концептуальну модель інституційного забезпечення структурної трансформації сектору малого та середнього підприємництва в умовах цифровізації економіки (рис. 1).

Концептуальна модель передбачає взаємозв'язок між інституційним середовищем, цифровою інфраструктурою, державними механізмами підтримки, цифровими платформами взаємодії та підприємницьким сектором.

Ключовими елементами моделі є: цифрова інфраструктура; цифрові державні сервіси; фінансові механізми підтримки; цифрові компетентності; регуляторне середовище; цифрові платформи підтримки бізнесу; сектор малого та середнього підприємництва.

Рис. 1. Концептуальна модель інституційного забезпечення структурної трансформації сектору малого та середнього підприємництва в умовах цифровізації економіки, розроблено авторами

Функціонування зазначених елементів у межах єдиної цифрової екосистеми забезпечує підвищення адаптивності підприємницького сектору до сучасних економічних викликів, стимулює структурну модернізацію МСП та сприяє підвищенню конкурентоспроможності сфери торгівлі та послуг.

Інтеграція зазначених елементів формує основу для забезпечення структурної модернізації сектору малого та середнього підприємництва, підвищення його конкурентоспроможності та адаптивності до сучасних викликів цифрової економіки.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що цифровізація економіки є одним із ключових факторів структурної трансформації сектору малого та середнього підприємництва сфери торгівлі та послуг. Сучасні трансформаційні процеси супроводжуються зміною моделей ведення бізнесу, розвитком платформених рішень, поширенням електронної комерції та посиленням ролі цифрових технологій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств.

Доведено, що ефективність структурно-інституційної трансформації сектору МСП значною мірою залежить від якості інституційного середовища, рівня розвитку цифрової інфраструктури,

доступності фінансових ресурсів та ефективності державної політики підтримки підприємництва.

Обґрунтовано необхідність удосконалення інституційних механізмів підтримки малого та середнього підприємництва шляхом розвитку цифрових платформ взаємодії між державою та бізнесом, стимулювання цифрової трансформації підприємств, розвитку цифрових компетентностей та адаптації регуляторної політики до сучасних умов цифрової економіки.

Перспективами подальших досліджень є розроблення моделей оцінювання ефективності інституційних механізмів підтримки цифрової трансформації сектору малого та середнього підприємництва в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

Список джерел інформації / References

1. Hayek, F.A. (1944). *The Road to Serfdom*. Chicago: University of Chicago Press.
2. North, D. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. New Brunswick: Transaction Publishers.
4. Варналій З.С. *Мале підприємництво: основи теорії і практики*. Київ: Знання, 2018. 302 с.
5. Varnalii, Z.S. (2018). *Male pidpriemnytstvo: osnovy teorii i praktyky* [Small business: fundamentals of theory and practice]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
6. Лігоненко Л.О. Підприємництво в умовах цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2021. № 3. С. 45–57.
7. Lihonenko, L.O. (2021). *Pidpriemnytstvo v umovakh tsyvrovoi transformatsii ekonomiky* [Entrepreneurship in the context of digital transformation of the economy]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 3, 45–57 [in Ukrainian].
8. Васильців Т.Г., Лупак Р.Л. *Державна політика розвитку малого підприємництва в Україні*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 256 с.
9. Vasylytsiv, T.H., Lupak, R.L. (2020). *Derzhavna polityka rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini* [State policy for the development of small businesses in Ukraine]. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
10. Амоша О.І., Ніколенко Ю.В. Інституційне середовище розвитку підприємництва в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 1. С. 14–23.
11. Amosha, O.I., Nikolenko, Yu.V. (2022). *Instytutsiine seredovysheche rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini* [Institutional environment for entrepreneurship development in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass*, 1, 14–23 [in Ukrainian].
12. OECD. (2021). *The Digital Transformation of SMEs*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/publications/the-digital-transformation-of-smes-bdb9256a-en.htm>

9. European Commission. (2023). Annual Report on European SMEs 2022/2023. Brussels. Retrieved from https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en

10. UNCTAD. (2021). Digital Economy Report 2021. Cross-border data flows and development. Geneva: United Nations. Retrieved from <https://unctad.org/publication/digital-economy-report-2021>

11. Іртишева І.О., Крамаренко І.С. Цифровізація економіки та розвиток підприємництва в Україні. *Бізнес Інформ*. 2022. № 5. С. 66–72.

Iryshcheva, I.O., Kramarenko, I.S. (2022). Tsyfrovizatsiia ekonomiky ta rozvytok pidpriemnytstva v Ukraini [Digitalization of the economy and development of entrepreneurship in Ukraine]. *Biznes Inform*, 5, 66–72 [in Ukrainian].

12. Porter, M. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

13. Міністерство цифрової трансформації України. Дія.Бізнес: офіційний портал підтримки підприємців. URL: <https://business.diia.gov.ua>

Ministerstvo tsyfrovoyi transformatsii Ukrainy. Diia.Biznes: ofitsiyniy portal pidtrymky pidpriemstiv. Retrieved from <https://business.diia.gov.ua> [in Ukrainian].

14. European Commission. An SME Strategy for a sustainable and digital Europe. Communication from the Commission. Brussels, 2020. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0103>

15. European Commission. The Digital Europe Programme. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>

16. European Commission. European Digital Innovation Hubs. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/edihs>

17. European Digital Innovation Hubs Network. Information for companies. Retrieved from <https://european-digital-innovation-hubs.ec.europa.eu/information-companies>

18. European Commission. The single digital gateway and Your Europe. Retrieved from https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-digital-gateway_en

19. European Commission. Enterprise Europe Network. Retrieved from <https://een.ec.europa.eu>

20. EU4Digital. Ukraine joins EU's Single Digital Gateway expert group as observer. (2025). Retrieved from <https://eufordigital.eu/ukraine-joins-eus-single-digital-gateway-expert-group-as-observer/>

Гросул Вікторія Анатоліївна, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та бізнесу, Державний біотехнологічний університет. Адреса: вул. Алчевських, 44, Харків, Україна, 61002; e-mail: viktoriagrosul@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2019-3853>

Hrosul Viktoriia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics and Business, State Biotechnological University. Address: 44 Alchevskykh St., Kharkiv, Ukraine, 61002; e-mail: viktoriagrosul@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2019-3853>

Рачкован Ольга Дмитрівна, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу, Державний біотехнологічний університет. Адреса: вул. Алчевських, 44, Харків, Україна, 61002; e-mail: viktoriagrosul@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7775-6581>

Rachkovan Olha, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business, State Biotechnological University. Address: 44 Alchevskykh St., Kharkiv, Ukraine, 61002; e-mail: viktoriagrosul@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7775-6581>

Отримано: 07.04.2026. Прийнято: 20.04.2026. Опубліковано: 20.05.2026.

УДК 338.483.13:392.72:640.4

DOI <https://doi.org/10.31359/2312.394X.2026.39.1.67>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

К.В. Каленік, В.І. Скриннік, Є.В. Виголов

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз ролі штучного інтелекту в трансформації методології та організації наукових досліджень у сфері готельно-ресторанного бізнесу; досліджено вплив технологій штучного інтелекту на ключові етапи наукового процесу; запропоновано структурну модель інтеграції штучного інтелекту в систему наукових досліджень. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення методології наукових досліджень і формування цифрових стратегій розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу в умовах інноваційної економіки.

Ключові слова: штучний інтелект, цифровізація, наукові дослідження, методологія досліджень, готельно-ресторанний бізнес, аналітичні системи, цифрова трансформація, управлінські рішення.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN METHODOLOGY AND ORGANIZATION OF SCIENTIFIC RESEARCHES IN HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

K. Kalienik, V. Skrynnik, Ye. Vyholov

The article provides a comprehensive theoretical and methodological analysis of the role of artificial intelligence in the transformation of the methodology and organization of scientific research in the field of hotel and restaurant business. It is